Europaparlamentet
2019-2024

Utskottet för rättsliga frågor

2023/2113(INI)

29.11.2023

YTTRANDE

från utskottet för rättsliga frågor

till utskottet för medborgerliga fri- och rättigheter samt rättsliga och inrikes frågor

över 2023 års rapport från kommissionen om rättsstatsprincipen
(2023/2113(INI))

Föredragande av yttrande (*): Adrián Vázquez Lázara

(*) Förfarande med associerat utskott – artikel 57 i arbetsordningen

PA_NonLeg

FÖRSLAG

Utskottet för rättsliga frågor uppmanar utskottet för medborgerliga fri- och rättigheter samt rättsliga och inrikes frågor att som ansvarigt utskott infoga följande förslag i det förslag till resolution som antas:

Allmänt

1. Europaparlamentet påminner om att unionens rättsliga struktur bygger på den grundläggande premissen att varje medlemsstat delar en rad gemensamma värden som ligger till grund för unionen med alla andra medlemsstater, i enlighet med vad som anges i artikel 2 i fördraget om Europeiska unionen[1]. Parlamentet påminner vidare om att rättsstatsprincipen, såsom den fastställs i EU:s primärrätt och definieras närmare i rättspraxis från Europeiska unionens domstol, hör ihop med demokrati och grundläggande rättigheter. Parlamentet påminner om att rättsstatsprincipen och den regelbaserade världsordningen är av avgörande betydelse när det gäller att bekämpa spridningen av auktoritära regimer och kränkningar av internationell rätt, och att de bidrar till att befästa demokratiska strukturer och skydda de mänskliga rättigheterna. Parlamentet betonar att en eventuell tillbakagång för rättsstatsprincipen – som bygger på maktfördelning och maktbalans – i någon av medlemsstaterna i hög grad påverkar det gemensamma området med frihet, säkerhet och rättvisa samt de ledande principerna om ömsesidigt förtroende och ömsesidigt erkännande inom ramen för EU-rätten på detta område[2].

2. Europaparlamentet välkomnar kommissionens fjärde rapport om rättsstatsprincipen (rapporten) och anser att den regelbundna översynen av rättsstatsprincipen är ett viktigt övervakningsverktyg. Parlamentet betonar i detta sammanhang vikten av att kommissionen använder tydliga och objektiva kriterier när den tillhandahåller sin bedömning, för att på så sätt undvika påståenden om ojämlik behandling av medlemsstater eller användning av enbart selektiva data. Parlamentet välkomnar i detta avseende kommissionens strategi att ta emot medlemsstaternas bidrag och därigenom främja en gemensam dialog. Parlamentet välkomnar den nya klassificering, med fyra kategorier, som kommissionen antagit för att mäta framstegen i fråga om tidigare rekommendationer, : a) inga framsteg, b) vissa framsteg, c) betydande framsteg och d) fullständigt genomförande. Med tanke på de problem som är förknippade med insamlingen av statistiska uppgifter i medlemsstaterna framhåller parlamentet nyttan av Europarådets verktyg, såsom rapporterna från Europarådets kommission för effektivisering av rättsväsendet (Cepej)[3], för att i möjligaste mån skapa konvergens mellan de olika indata.

Rättsliga frågor

3. Europaparlamentet erkänner den betydelse som rättssystemen tillmäts i rapporteringen om rättsstatsprincipen, särskilt när det gäller lagligheten, oberoendet och opartiskheten

[1] Se yttrande 2/2013 från Europeiska unionens domstol (plenum) av den 18 december 2014, ECLI:EU:C:2014:2454, punkt 168.
[2] Ibid, punkt 191.
[3] Cepejs utvärderingscykler.

hos domare samt utnämningar, befordringar och avskedanden av domare och rättsliga avgöranden. Parlamentet konstaterar att det inte finns något gemensamt EU-system för utnämning av domare. Parlamentet påminner dock om att alla medlemsstater måste följa Europarådets[4] och EU-domstolens[5] miniminormer. Parlamentet betonar i detta sammanhang vikten av oberoende råd inom rättsväsendet, som måste bestå av en betydande majoritet av domare som väljs av sina kollegor och har betydande befogenheter när det gäller urval, befordran och disciplinära förfaranden avseende domare. Parlamentet beklagar djupt att inte alla medlemsstater har fullgjort sina skyldigheter fullt ut i detta avseende. Parlamentet beklagar djupt den förödande inverkan detta har på deras rättssystems oberoende och integritet.

4. Europaparlamentet konstaterar att uppemot två tredjedelar av de rekommendationer som utfärdades 2022 avseende viktiga reformer har följts upp i viss utsträckning. Parlamentet är dock oroat över antalet problem som identifierats i tidigare rapporter om rättsstatsprincipen och som fortfarande inte har åtgärdats alls. Parlamentet uppmanar med kraft kommissionen att fortsätta sin noggranna övervakning av medlemsstaternas rättsliga ramar för att bedöma deras anpassning till ovannämnda rekommendationer, och uppmanar vidare kommissionen att insistera mer på genomförandet av dessa kritiska reformer i fall där medlemsstaternas system inte uppfyller de föreskrivna normerna. Parlamentet uppmanar kommissionen att vidta ytterligare åtgärder för att parlamentets rekommendationer från dess tidigare resolutioner ska få fullt genomslag.

5. Europaparlamentet välkomnar det stöd som fortlöpande ges till relevanta berörda parter via särskilda program, såsom programmet för medborgare, jämlikhet, rättigheter och värden. Parlamentet välkomnar finansieringen genom programmet Rättsliga frågor för att stödja civilrättsligt och straffrättsligt samarbete och bidra till vidareutvecklingen av den europeiska rättskipningen, vilket inbegriper att stärka demokratin, rättsstatsprincipen och de grundläggande rättigheterna.

6. Europaparlamentet uppmanar med kraft kommissionen att satsa mer på att öka medvetenheten om unionens värden och tillämpliga verktyg, inbegripet den årliga rapporten, särskilt i de länder där det finns stor anledning till oro.

7. Europaparlamentet konstaterar att det i den senaste rapporten kan konstateras en viss grad av framsteg i ett antal olika medlemsstater när det gäller rättsväsendets oberoende. Parlamentet välkomnar i detta avseende att EU-medel vid behov hålls inne inom ramen för villkorlighetsmekanismen[6], vilket bekräftats av EU-domstolen[7], eller inom ramen

---

[4] Briefing – *Council of Europe standards on judicial independence* (Europarådets normer om rättsväsendets oberoende), Europaparlamentet, generaldirektoratet för parlamentarisk utredning och analys, 25 maj 2021.
[5] Till exempel domstolens dom (stora avdelningen) av den 27 februari 2018 i mål C-64/16, Associação Sindical dos Juízes Portugueses/Tribunal de Contas, ECLI:EU:C:2018:117, eller domstolens dom (stora avdelningen) av den 19 november 2019, A.K./Krajowa Rada Sądownictwa, förenade målen C-585/18, C-624/18 och C-625/18, ECLI:EU:C:2019:982. Se även Briefing – *European Court of Justice case law on judicial independence* (EU-domstolens rättspraxis om rättsväsendets oberoende), Europaparlamentet, generaldirektoratet för parlamentarisk utredning och analys, 19 juli 2021.
[6] Europaparlamentets och rådets förordning (EU, Euratom) 2020/2092 av den 16 december 2020 om en generell villkorlighetsordning för skydd av unionsbudgeten (EUT L 433 I , 22.12.2020, s. 1).
[7] Se domstolens dom (plenum) av den 16 februari 2022, Ungern/Europaparlamentet och Europeiska unionens råd, C-156/21, ECLI:EU:C:2022:97 och domstolens dom (plenum) av den 16 februari 2022, Polen/Europaparlamentet och Europeiska unionens råd, C-157/21, ECLI:EU:C:2022:98.

för faciliteten för återhämtning och resiliens[8]. Parlamentet påpekar dock att överträdelser av rättsväsendets oberoende fortfarande är ett problem i vissa medlemsstater, såsom pågående disciplinära förfaranden mot domare på grund av innehållet i deras beslut och problem med sammansättningen av domstolsråd och med sammansättningen av de högsta nationella domstolarna mot bakgrund av principen om en domstol som inrättats genom lag osv.

8. Europaparlamentet påminner om att ett effektivt och rättvist rättssystem som säkerställer tillgång till rättslig prövning för alla kräver en lämplig budget och finansiering av rättsliga organ. Parlamentet beklagar att rapporten fortfarande visar att det finns allvarliga brister i detta avseende som särskilt tycks försvåra avgörandet av uppmärksammade korruptionsfall. Parlamentet betonar dock att tillräcklig rättshjälp och tillräckliga rättsmedel måste finnas tillgängliga även för medborgarna. Parlamentet uppmanar i detta sammanhang kommissionen att i nästa rapport om rättsstatsprincipen inkludera bedömningar av tillämpningen av EU:s regelverk om rättshjälp i civilrättsliga och straffrättsliga frågor, såsom rådets direktiv 2003/8/EG av den 27 januari 2023 om förbättring av möjligheterna till rättslig prövning i gränsöverskridande tvister genom fastställande av gemensamma minimiregler för rättshjälp i sådana tvister[9], eftersom EU-domstolens rättspraxis visar att det fortfarande finns frågor om dess tolkning.

9. Europaparlamentet påminner om att även åklagarväsendet, oavsett dess plats i det nationella systemet för maktfördelning mellan de tre statsmakterna, måste vara oberoende av otillbörliga politiska påtryckningar. Parlamentet noterar att vissa framsteg har gjorts i en del medlemsstater. Parlamentet beklagar dock att det fortfarande finns system där regeringen kan utfärda bindande beslut till åklagare i särskilda fall, där mandattiden är knuten till en politisk process eller där ministerns och åklagarens funktioner kombineras, vilket möjliggör otillbörligt politiskt inflytande och skapar problem för ömsesidigt erkännande[10].

10. Europaparlamentet understryker särskilt att ”svängdörrsproblematiken” inte bara är begränsad till farhågor om att före detta ministrar övergår till den privata sektorn efter sin ämbetstid i offentlig tjänst, utan även omfattar situationer där enskilda personer kan ta på sig kritiska roller inom rättsväsendet eller åklagarmyndigheter omedelbart efter sin tjänstgöring som minister eller tillhörighet till ett politiskt parti.

11. Europaparlamentet uppmanar kommissionen att vederbörligen beakta sådana exempel i sina kommande rapporter om rättsstatsprincipen inom Europeiska unionen. Parlamentet uppmanar eftertryckligen kommissionen att med kraft uppmana medlemsstaterna att avstå från sådan praxis, särskilt genom att genomföra rättsliga bestämmelser som proaktivt hindrar tidigare ministrar och högt uppsatta politiska personer från att inta ledande befattningar inom de högsta domstolarna eller åklagarmyndigheterna, och därigenom skydda dessa viktiga institutioners oberoende och integritet.

[8] Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2021/241 av den 12 februari 2021 om inrättande av faciliteten för återhämtning och resiliens (EUT L 57, 18.2.2021, s. 17).
[9] EGT L 26, 31.1.2003, s. 41 och rättelsen till det (EUT L 32, 7.2.2003, s. 15).
[10] Till exempel yttrande nr 9 av den 17 december 2014 från det rådgivande rådet med europeiska åklagare om europeiska normer och principer för åklagare.

Kampen mot korruption

12. Europaparlamentet påminner om att kampen mot korruption är avgörande för att skydda rättsstatsprincipen och upprätthålla och främja medborgarnas förtroende för offentliga institutioner. Parlamentet påminner vidare om att den, för att vara effektiv, kräver en robust rättslig och administrativ ram för korruptionsbekämpning som bygger på integritet, transparens och ansvarsskyldighet, inte minst i det offentliga livet, och betonar vikten av förklaringar om intressen samt skydd av visselblåsare i tillämpliga fall.

13. Europaparlamentet konstaterar att korruption är ett hot som kan förstöra demokratier och undergräva medborgarnas förtroende för institutioner och att detta hot måste bekämpas i alla dess former. Parlamentet påpekar att korruption är det vanligaste sättet för den organiserade brottsligheten att infiltrera, och utöva kontroll över, ekonomin. Parlamentet är oroat över att den senaste rapporten visar att det i flera medlemsstater antingen inte görs några framsteg alls när det gäller korruptionsförebyggande eller görs mycket långsamma framsteg. Parlamentet är ytterst oroat över oviljan att upprätta register över lobbyister, öppenhetsregister och ordentliga system för redovisning av tillgångar för offentliga ämbetsinnehavare och högre tjänstemän, samt över bristen på politisk vilja att införa strikta regler i fråga om svängdörrsproblematiken. Parlamentet betonar i detta sammanhang vikten av ett transparent lagstiftningsförfarande med långtgående tillgång till handlingar och regler för att säkerställa största möjliga öppenhet och ansvarsskyldighet i offentliga förvaltningar och offentliga beslutsprocesser i syfte att förebygga korruption[11].

14. Europaparlamentet uppmanar i detta sammanhang också alla EU-institutioner att följa högsta möjliga standarder för att förebygga korruption, genom bland annat inrättande av ett effektivt EU-organ för etiska frågor, fullständig tillämpning av förordning (EG) nr 1049/2001[12] om tillgång till handlingar samt fullständig tillämpning av villkorlighetsprincipen när det gäller EU:s öppenhetsregister. Parlamentet uppmanar medlemsstaterna att så snart som möjligt försöka nå en överenskommelse om förslaget till direktiv om bekämpning av korruption i syfte att få till stånd en gemensam och enhetlig ram med uppförandekoder, standarder för förebyggande av intressekonflikter och regler som säkerställer insyn i förfarandena.

15. Europaparlamentet erkänner de senaste årens betydande ökning i den kvantitativa betydelsen av de medel som tilldelats av Europeiska unionen, inbegripet medlen från NextGenerationEU. Parlamentet konstaterar att det därför har blivit ytterst viktigt att det finns rättsliga bestämmelser i medlemsstaternas lagstiftning som syftar till att förhindra missbruk av dessa medel.

16. Europaparlamentet påminner om att ingen sektor går säker när det gäller risken för korruption, inbegripet sådana sektorer som förvaltar betydande offentliga medel eller

[11] Se i detta sammanhang artikel 3 i Europaparlamentets och rådets direktiv av den 3 maj 2023 om bekämpande av korruption, om ersättande av rådets rambeslut 2003/568/RIF och konventionen om kamp mot korruption som tjänstemän i Europeiska gemenskaperna eller Europeiska unionens medlemsstater är delaktiga i och om ändring av Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2017/1371 (COM(2023)0234).
[12] Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1049/2001 av den 30 maj 2001 om allmänhetens tillgång till Europaparlamentets, rådets och kommissionens handlingar (EGT L 145, 31.5.2001, s. 43).

tillgången till kritisk infrastruktur och kritiska tjänster, såsom hälso- och sjukvård och byggsektorn. Parlamentet betonar att organiserade kriminella grupper spelar en allt viktigare roll i verksamheter som inbegriper varumärkesförfalskning, piratkopiering och intrång i immateriella rättigheter. Förekomsten av sådana verksamheter har ökat kraftigt i den digitala miljön. Parlamentet påminner om att de kriminella grupper som bedriver sådan olaglig verksamhet ofta använder vinsterna för att finansiera annan olaglig verksamhet.

17. Europaparlamentet uppmanar kommissionen att, som en del av sina kommande rapporter om rättsstatsprincipen, införliva en utvärdering av utvecklingen av medlemsstaternas lagstiftning under de senaste åren när det gäller tillsynen över lämplig användning av offentliga medel, samt de rättsliga mekanismer som finns för att ta itu med all otillbörlig användning av offentliga medel.

18. Europaparlamentet påminner om sitt starka stöd för inrättandet av Europeiska åklagarmyndigheten (Eppo). Parlamentet erkänner Eppos viktiga roll som ett oberoende EU-organ när det gäller att utreda, lagföra och väcka talan för brott som skadar unionens ekonomiska intressen. Parlamentet betonar att Eppo sedan myndigheten inledde sin verksamhet den 1 juni 2021 har registrerat mer än 4 000 brottsanmälningar från deltagande EU-medlemsstater och privata parter och att över 929 utredningar har inletts (uppgifter från juni 2022).

19. Europaparlamentet uppmanar dessutom med kraft kommissionen att, i de fall där skyddsnivån för offentliga medel konstateras ha sjunkit, omgående samarbeta med den eller de berörda medlemsstaterna och kräva ett snabbt genomförande av de åtgärder som krävs för att rätta till denna situation.

Det civila samhället

20. Europaparlamentet påminner om sin resolution av den 11 november 2021 om stärkande av demokratin och mediernas frihet och mångfald i EU, där parlamentet uppmanade kommissionen att föreslå ett paket med både icke-bindande och bindande lagstiftning för att ta itu med det ökande antalet strategiska rättegångar mot allmänhetens deltagande (SLAPP). Parlamentet välkomnar kommissionens lagstiftningsförslag och rekommendation till medlemsstaterna av den 27 april 2022 med anledning av parlamentets uppmaning i detta avseende. Parlamentet betonar att SLAPP-rättegångar utgör en särskild form av trakasserier som främst används mot journalister för att hindra dem från att uttala sig – eller bestraffa dem för att de uttalar sig – i frågor av allmänt intresse, genom att de utsätts för långdragna, betungande och dyra rättegångar. Parlamentet uppmanar medlemsstaterna att hålla jämna steg med ambitionerna i de föreslagna åtgärderna och öka insatserna för att förbättra säkerheten och skyddet för journalister.

21. Europaparlamentet noterar med djup oro det allmänt krympande utrymmet för det civila samhället i vissa medlemsstater, vilket utgör ett allvarligt hot mot rättsstaten, demokratin, de grundläggande rättigheterna och andra av EU:s värden. Parlamentet uppmanar kommissionen att, som en del av sitt årliga arbete med bedömningen av rättsstatsprincipen och den tillhörande rapporteringen, övervaka de utmaningar och angrepp som det civila samhället står inför och att inkludera slutsatser och riktade

rekommendationer i sin rapport. Parlamentet upprepar i detta sammanhang sin begäran om ett separat kapitel som ägnas åt situationen för det civila samhället i medlemsstaterna.

22. Europaparlamentet betonar att det nuvarande rättsliga ramverket på unionsnivå och nationell nivå är otillräckligt för att skapa och stödja ett starkt alleuropeiskt civilsamhälle, vars existens är nödvändig för demokratin. Parlamentet anser därför att en stadga för gränsöverskridande sammanslutningar och ideella organisationer i EU kommer att ge ett extra skydd för organisationer i det civila samhället som stöter på otillbörliga hinder för sin etablering och verksamhet[13].

[13] Se i detta sammanhang Europaparlamentets resolution av den 17 februari 2022 med rekommendationer till kommissionen om en stadga för europeiska gränsöverskridande sammanslutningar och ideella organisationer (EUT C 342, 6.9.2022, s. 225).

BILAGA: FÖRTECKNING ÖVER ENHETER ELLER PERSONER SOM FÖREDRAGANDEN AV YTTRANDE HAR FÅTT INFORMATION FRÅN

Föredraganden förklarar på eget ansvar att han inte har fått information från någon enhet eller person som ska omnämnas i denna bilaga i enlighet med artikel 8 i bilaga I till arbetsordningen.

INFORMATION OM ANTAGANDET I DET RÅDGIVANDE UTSKOTTET

Antagande	29.11.2023
Slutomröstning: resultat	+: 20 –: 2 0: 0
Slutomröstning: närvarande ledamöter	Pascal Arimont, Ilana Cicurel, Geoffroy Didier, Ibán García Del Blanco, Virginie Joron, Pierre Karleskind, Sergey Lagodinsky, Gilles Lebreton, Karen Melchior, Sabrina Pignedoli, Jiří Pospíšil, Raffaele Stancanelli, Adrián Vázquez Lázara, Axel Voss, Marion Walsmann, Tiemo Wölken, Javier Zarzalejos
Slutomröstning: närvarande suppleanter	Daniel Buda, Pascal Durand, Heidi Hautala
Substitutes under Rule 209(7) present for the final vote	Sylvie Guillaume, Pedro Marques, Anne-Sophie Pelletier

SLUTOMRÖSTNING MED NAMNUPPROP I DET RÅDGIVANDE UTSKOTTET

20	+
NI	Sabrina Pignedoli
PPE	Pascal Arimont, Daniel Buda, Geoffroy Didier, Jiří Pospíšil, Axel Voss, Marion Walsmann, Javier Zarzalejos
Renew	Ilana Cicurel, Pierre Karleskind, Karen Melchior, Adrián Vázquez Lázara
S&D	Pascal Durand, Ibán García Del Blanco, Sylvie Guillaume, Pedro Marques, Tiemo Wölken
The Left	Anne-Sophie Pelletier
Verts/ALE	Heidi Hautala, Sergey Lagodinsky

2	-
ID	Virginie Joron, Gilles Lebreton

0	0

Teckenförklaring:
+ : Ja-röster
- : Nej-röster
0 : Nedlagda röster